



1

Wie is John Galt?

Spanning in het boek wordt opgebouwd omdat je niet alleen een samenleving in verval ontdekt waarin de hoofdpersonen vage contouren hebben, zoals vaak in een utopisch of dystopisch boek. Het zijn duidelijke mensen met een leven, met een plan en een uitstraling van succes en enthousiasme voor wat ze aan het doen zijn.

Er is ook een soort plot die nieuwsgierig maakt; de samenleving verliest plotsklaps haar geleerden, magnaten en kunstenaars en groot werken van deze mensen worden vernietigd.

En er is een uitspraak die overal gehoord wordt; Wie is John Galt? Is hij de oplossing of het probleem?

2

Hoofdpersonen

Dagny Taggart erfgename van een spoorwegmaatschappij, haar broer James Taggart, Hank Rearden uitvinder van een supermetaal, Francisco financieel genie o.a. in mijnbouw, Ragnar Danneskjold was filosoof is nu zeerover, John Galt initiatief nemer van nieuw Atlantis. Zijn speech is het langste stuk monoloog in het boek en vat de filosofie van Rand samen. (864 t/m 917)

3

Bildungsroman

Wat knap is aan het boek is dat Rand duidelijk aandacht geeft aan het verscheurd worden van de hoofdpersonen door de dubbele moraal waarmee ze geconfronteerd worden:

Enerzijds willen ze groot worden en het uiterste uit zichzelf halen, anderzijds is er de druk van de moraal van de samenleving die ook in henzelf vorm heeft gekregen.

Zo heeft Rearden moeite met de liefde en seksualiteit tussen hem en Rand omdat hij de wederzijdse afhankelijkheid die daarbij aan de orde komt haaks vindt staan op het goede, terwijl zij duidelijk probeert te maken dat ook seksualiteit op rationele wijze kan en zou moeten worden ingevuld.

4

Fountainhead en *Atlas shrugged*

Het gaat in beide boeken om een romanvorm van de ideologie van Rand.

Er is één groot verschil; In *De Bron*, zoals de Nederlandse vertaling luidt, gaat het om een creatief individu en zijn recht om ongeacht wat anderen willen zijn visie uit te voeren. (42/43)

In *Atlas Shrugged* gaat het om de relatie economie, overheid en daarmee gaat het over het radicaal veranderen van de samenleving van alle mensen en daarmee wordt het een utopie.

5

Utopische kenmerken

- Er is een **radicale breuk** met het voorafgaande nodig, In dit geval mensen zullen ervaren dat grote bedrijven en uitvindingen vernietigd worden. Alleen wie mee in het complot zit kan zijn bezittingen veilig stellen.
- **Alle mensen moeten mee** in deze nieuwe beweging dan wel door educatie dan wel door uitsluiting en geweld. Wanneer er een enorme crisis is neemt John Galt het woord en legt de nieuwe ideologie uit en wie niet voor hem is is tegen hem en tegen zichzelf.

6

Utopische kenmerken

- **Compromissen** met het oude systeem **zijn niet mogelijk**. Achterhuis noemt dit Holisme of totaliteit. (43) John Galt verliest liever zijn vrijheid of zijn leven dan compromissen te sluiten,
- **Het systeem doordringt alles**; ook wanneer Dagny gewond en wel terecht komt in het huis van John Galt in Nieuw Atlantis worden er goederen en diensten uitgewisseld.
- Voor Rand is dat **de natuurlijke** en meest **rationele** manier van leven voor mensen.

Maieutiek_Rand_2020-3

7

Wat terminologie in plaats van § 8

Kapitalisme – Is een economisch systeem betreffende de uitwisseling van goederen en diensten waarbij productiemiddelen in privébezit zijn en meerwaarde een grote rol speelt. Termen die verder van belang zijn *homo economicus*, efficiëntie en herinvestering.

Liberalisme – (Locke 17^{de}, Mill 19^{de} eeuw) Liberalisme is een politieke ideologie die de vrijheid van het individu centraal stelt. In de brede betekenis is liberalisme een levensbeschouwelijk ideaal. Vrijheid betekent dan ruimte voor individuele ontplooiing en autonomie en vrijheid van denkbeelden. Pas in de Franse revolutie komen socialisme en anarchisme tot stand. Waarbij dan wel de staat de vrijheid moet organiseren, dan wel de staat zich nergens mee mag bemoeien.

Libertair – De vrijheid van het individu is het hoogste goed en vrijwillige samenwerking en geen geweld zouden dat moeten dragen. Het is de tak van het liberalisme dat geen of een nachtwakersstaat voorstaat.

Anarchisme – Verschil met libertair is dat veel anarchisten collectiviteit van bezit willen en libertairen eigendomsrechten claimen.

Neo-conservatieven – Zijn gericht op conservatieve normen en waarden maar qua economie neo-liberaal. Dus economie en moraal zijn gescheiden. De kerk en de conservatieve meerderheid maken de morele wetten, terwijl de vrije markt de economie reguleert.

Maieutiek_Rand_2020-3

8

Neoliberalisme

De crisis van de 30iger jaren werd opgelost met Roosevelt's New Deal. Dat maakte Amerika veel socialistischer dan ze ooit waren geweest. De staat kreeg macht, niet zoveel als Roosevelt wilde, maar meer dan ooit. In 1938 in Parijs werd de term neoliberalisme geïntroduceerd. Harvey (Oxford University press) schrijft in 2011 een geschiedenis van het neoliberalisme en laat zien dat veel miljonairs doneerden om deze club te steunen.

Toen de sociale regeringen in Europa de meerderheid hadden kreeg deze club geen voet aan grond, maar onder Thatcher wel.

Maieutiek_Rand_2020-3

9

De staat en het Neoliberalisme

- Zeker onder Thatcher zien we én een sterke overheid én een beroep op de vrije markt. Wat een interessant fenomeen is omdat Rand zou zeggen dat de overheid dat niet zou moeten initiëren, maar ook in Atlas Shrugged moet de overheid bezit teruggeven aan producenten enz. dat is nodig omdat het systeem ingevoerd moet worden in een (als dystopisch beschreven) bestaande economie.
- Rand lost dat op door radicale verandering; eerst moet alles stuk en dan bouwen de atlassen de wereld opnieuw op.

Maieutiek_Rand_2020-3

10

Mens, natuur en objectiviteit

Feodaal; men bidt, vecht of bewerkt het land dat is door God geregeld. Grote verhalen na het feodaal stelsel (Fink)

De grote bevrijding van slaven bleek ook een loslaten van de zorgplicht voor grootgrondbezitters. Maar ook het recht om grond te verwerven door arbeid.

De morele gezagdragers worstelden met het begrip rente (Aquino) dat was tegen de natuurlijke Goddelijke wet (Fink blz. 19)

Maieutiek_Rand_2020-3

11

Als God de orde niet bepaalde dan de natuur

De contractfilosofen hebben allemaal een verhaal over wie en wat de mens van nature is en hoe we daarom moeten leven.

- Hobbes (Leviathan 1651)
- Locke (Two treatises of Government 1688)
- Rousseau (Het maatschappelijk verdrag 1762)

Dan komt Adam Smith met zijn onzichtbare hand (The wealth of nations 1776) waarbij het vooral gaat om staten onderling die niet tegen elkaar moeten werken, maar samen een hogere welvaart zouden kunnen ontwikkelen. Maar in een moderne staat gaat dat niet over natuur maar over lonen, rente enz. En als het nationaal product stijgt dan is iedereen beter af.

Maieutiek_Rand_2020-3

12

Als de natuur de orde niet bepaalde dan de mens

Het utilitarisme (Bentham en James 1789) vindt dat de menselijke rede een belangrijke rol speelt bij het beter worden van de welvaart. Hun *pain en pleasure* rekening is een kritiek op het liberalisme dat zich op de menselijke natuur beroept, maar wordt uiteindelijk een basis van het liberalisme en het kapitalisme.

Aan het eind van de 19^{de} eeuw komt het socialisme op als een stroming met veel invloed. Vakbonden, Marxisme, Communisme, maar ook de ontwikkeling van de koloniën maken dat de wereld ook in dit opzicht in een razend tempo veranderde.

Maleutiek_Rand_2020-3

13

Maakbaarheidsconcepten

Eind 19^{de} en begin twintigste eeuw is er een grote technologische sprong voorwaarts. De maakbaarheid van de wereld wordt iets dat een reëel beeld is voor veel mensen.

Het verschil tussen de verschillende nieuwe bewegingen fascisme, communisme en mondiaal kapitalisme is groot. Zeker als we kijken naar Europa en Amerika. Maar als we kijken naar de vele doden in de koloniën of het wijzigen van de kaart van Afrika zien we ook hier de gewelddadige uitwerking van een maakbaarheidsconcept aan het werk. (Lees bijvoorbeeld Congo van David Van Reybrouck)

Maleutiek_Rand_2020-3

14

Socialisme en communisme

Socialistische en communistische stromingen ontstaan later dan het liberalisme. (1803 is de eerste keer dat het woord socialisme in een Italiaanse krant stond, in Engeland in 1833)

Communisme Het woord *communisme* stamt af van het Latijnse *communis*, dat gemeenschappelijk betekent. Het idee van gelijkheid tussen mensen met gedeeld bezit komt ook al voor in het werk van Plato. Het leeft sterk op in Frankrijk in en vooral na de revolutie. (die begint in 1789)

In 1843 Marx in Parijs. Wordt communist en schrijft met Engels een theoretisch systeem van "wetenschappelijk socialisme", dat later marxisme genoemd zal worden. Wetenschappelijk staat hier tegenover utopisch socialisme zoals Saint Simon dat schreef.

De scheiding sociaal democratie en socialisme/communisme komt tot stand nadat sommigen de revolutie (blijven) willen en andere een meer gematigde parlementaire weg zoeken.

Maleutiek_Rand_2020-3

15

Sociaal democratie

"In die naoorlogse periode stonden binnen de sociaal-democratische opvattingen 3 thema's centraal:

- Socialisatie van de productiemiddelen
- Planeconomie en controle van de economie door de overheid
- Sociale zekerheid en gelijkheid in de maatschappij"

Bron:https://www.foundationmaxvanderstoel.nl/uploads/tekstblok/wat_is_sociaal_democratie_of_socialisme.pdf

Maleutiek_Rand_2020-3

16

Na de crisis (70iger en 80iger jaren)

"In reactie op de hierboven geschetste ontwikkelingen werd de sociaal-democratische boodschap op een aantal punten bijgesteld. In het ene land forser (Groot-Brittannië) dan in het andere (Oostenrijk) maar de tendens was overal hetzelfde. Voor zover dat in de praktijk al niet al lang was gebeurd werd nu ook formeel afscheid genomen van het oude strijdpunt dat de productiemiddelen in gemeenschapshanden moesten komen. Marktwerking werd ook voor sociaal-democraten maatgevend voor de economie. Maatschappelijk verschoof de nadruk van gelijkheid naar gelijkwaardigheid en gelijke kansen. Van sociaal vangnet naar reactivering en het nemen van de eigen verantwoordelijkheid. Van overheidsbedrijven (openbaar vervoer, nutsbedrijven) naar geprivatiseerde bedrijven, die binnen door de overheid gestelde randvoorwaarden als normale marktbedrijven opereren. In het begin van het nieuwe millennium is er bijna geen sociaaldemocraat meer in Europa die niet de markt accepteert als sturingsmechanisme voor de economie net zo als er overigens ook bijna geen liberaal meer is die de verzorgingsstaat wil afschaffen. Het liberalisme en de sociaal-democratie zijn in een aantal opzichten langzaam naar elkaar toe gegroeid." (idem)

Maleutiek_Rand_2020-3

17

Kritiek op verzorgingsstaat

Solidariteit en volledige werkgelegenheid komen op de helling te staan.

Markt van welzijn en geluk (Achterhuis 1980)

Foucault colleges over neo-liberalisme (1978-1979)

Als volledige werkgelegenheid losgelaten wordt ontstaan de onrendabelen (van Dam), *deplorables* (Clinton) en neimadn ziet de overeenkomst met de overbodigen uit het totalitarisme onderzoek van Arendt

Liberalisme staat in Amerika maar ook in Engeland o.l.v. Hayek tegenover sociale interventies die allemaal worden geschetst als richting communistische dystopie.

Maleutiek_Rand_2020-3

18